

Załącznik nr2
do Uchwały Zarządu nr 12
Banku Spółdzielczego w Prabutach.
z dnia 30.12.2022 r.

Spółdzielcza Grupa Bankowa

**Zasady zarządzania
ryzykiem koncentracji
w Banku Spółdzielczym
w Prabutach**

Prabuty, grudzień 2022 r.

Spis treści

Dział I – Postanowienia ogólne.....	2
Dział II – Organizacja procesu zarządzania ryzykiem koncentracji	3
Dział III – Identyfikacja i pomiar ryzyka koncentracji	4
Rozdział 1 – Gromadzenie danych do pomiaru.....	4
Rozdział 2 - Koncentracje wobec pojedynczego podmiotu lub grupy podmiotów powiązanych	4
Rozdział 3 – Koncentracje w ten sam sektor gospodarczy oraz wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami	6
Rozdział 4 – Koncentracje w ten sam rodzaj lub dostawce zabezpieczenia.....	7
Rozdział 5 – Identyfikacja i ocena innych rodzajów koncentracji	10
Rozdział 6 – Testy warunków skrajnych.....	10
Dział IV – Limity wewnętrzne ograniczające poziom ryzyka koncentracji	10
Rozdział 1 – Limity koncentracji wobec pojedynczego podmiotu lub grupy podmiotów powiązanych	11
Rozdział 2 – Limity koncentracji w ten sam sektor gospodarczy oraz wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami	13
Rozdział 3 – Limity koncentracji w ten sam rodzaj lub dostawcę zabezpieczenia.....	14
Dział V – Wewnętrzny system sprawozdawczości zarządczej w zakresie ryzyka koncentracji	15
Dział VI – System kontroli wewnętrznej	15
Dział VII – Postanowienia końcowe i przepisy przejściowe	16

Dział I – Postanowienia ogólne

§ 1

1. Niniejsze „Zasady zarządzania ryzykiem koncentracji w Banku Spółdzielczym w Prabutach”, zwane dalej zasadami, obejmują całokształt zagadnień związanych z identyfikowaniem, pomiarem, monitorowaniem i kontrolowaniem ryzyka koncentracji zaangażowań.
2. Zasady są integralnie powiązane z obowiązującymi w Banku:
 - 1) strategią zarządzania ryzykiem, w której określono definicję ryzyka koncentracji oraz apetyt na ryzyko;
 - 2) zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym, w których zawarto opis organizacji procesu zarządzania ryzykiem kredytowym, oraz pożądaną strukturę portfela kredytowego ze względu na rodzaj produktu lub rodzaj podmiotu.
3. Zasady dotyczą zarządzania ryzykiem następujących rodzajów koncentracji:
 - 1) wobec pojedynczego podmiotu lub podmiotów powiązanych;
 - 2) w ten sam sektor gospodarczy oraz wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami;
 - 3) w ten sam rodzaj zabezpieczenia lub w tego samego dostawcę zabezpieczenia.
4. Bank odstępuje od monitorowania i ustanawiania limitów koncentracji w dany region geograficzny z uwagi na mały i jednolity teren działania tj. prowadzenie działalności na terenie powiatu kwidzyńskiego.

§ 2

Najważniejsze przepisy będące podstawą opracowania zasad to:

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (CRR);
- 2) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/876 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni, wskaźnika stabilnego finansowania netto, wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rynkowego, ekspozycji wobec kontrahentów centralnych, ekspozycji wobec przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania, dużych ekspozycji, wymogów dotyczących sprawozdawczości i ujawniania informacji, a także rozporządzenie (UE) nr 648/2012;
- 3) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (CRD IV);
- 4) Ustawa o rachunkowości;
- 5) Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe (z późn.zm.)
- 6) Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków;
- 7) Rekomendacja C Komisji Nadzoru Finansowego dotycząca zarządzania ryzykiem koncentracji;
- 8) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie rodzajów ekspozycji banków wyłączonych z limitów dużych ekspozycji;
- 9) Wytyczne EBA w sprawie powiązanych klientów zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 39 rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

§ 3

Ilekróć w dalszej części zasad użyte są następujące określenia, oznaczają one:

- 1) Bank – Bank Spółdzielczy w Prabutach;
- 2) Bank Zrzeszający – SGB-Bank S.A.;
- 3) kapitał uznany – kapitał zdefiniowany w obowiązującej w Banku strategii zarządzania i planowania kapitałowego;
- 4) ekspozycja – każdy składnik aktywów lub każdą pozycję pozabilansową, które są objęte wyliczaniem aktywów ważonych ryzykiem, zgodnie z obowiązującymi w Banku zasadami wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko;
- 5) wartość ekspozycji (*definicja na potrzeby tej regulacji*) – wartość stanowiącą podstawę do wyliczania kwot ekspozycji ważonych ryzykiem, zgodnie z obowiązującymi w Banku zasadami wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, przed uwzględnieniem wag ryzyka oraz współczynników konwersji;
- 6) duża ekspozycja – ekspozycja Banku wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, której wartość jest równa lub wyższa niż 10% wartości:
 - uznanego kapitału Banku – definicja obowiązująca do 27 czerwca 2021 roku,
 - kapitału Tier I – definicja obowiązująca od 28 czerwca 2021 roku;
- 7) istotna ekspozycja – ekspozycja Banku wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, której wartość jest równa lub wyższa niż 5% wartości uznanego kapitału Banku – definicja obowiązująca do 27 czerwca 2021 roku i kapitału Tier I od 28 czerwca 2021 roku; (*Bank może wprowadzić taką definicję, zwłaszcza jeżeli nie posiada dużych ekspozycji*)
- 8) znacząca ekspozycja – ekspozycja kredytowa, której wartość jest równa lub większa 100 tys. zł;
- 9) grupa powiązanych klientów – co najmniej dwa podmioty¹, w przypadku, których spełniony jest przynajmniej jeden z poniższych warunków:
 - a) które stanowią jedno ryzyko, ponieważ jeden z nich sprawuje bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad drugim podmiotem lub pozostałymi podmiotami,
 - b) między podmiotami nie zachodzi stosunek kontroli, o którym mowa w lit. a), lecz które należy uznać za stanowiące jedno ryzyko, gdyż są one na tyle wzajemnie ze sobą powiązane, iż powstanie problemów finansowych u jednego z nich, w szczególności trudności z finansowaniem lub spłatą zobowiązań, prawdopodobnie oznaczałoby, że drugi podmiot lub wszystkie pozostałe podmioty również napotkałyby trudności z finansowaniem lub ze spłatą;
- 10) zabezpieczenia rzeczywiste – zabezpieczenia, którymi są aktywa lub kwoty, które w przypadku niewykonania zobowiązania przez klienta lub zaistnienia innych określonych zdarzeń kredytowych związanych z klientem, Bank ma prawo upłynnić, przejąć lub zatrzymać;
- 11) zabezpieczenia nierzeczywiste – zabezpieczenia, którymi są zobowiązania strony trzeciej do zapłacenia określonej kwoty w przypadku niewykonania zobowiązania przez klienta lub zaistnienia innych określonych zdarzeń kredytowych związanych z klientem.
- 12) instytucja (*na potrzeby tej regulacji*)- bank mający siedzibę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Dział II – Organizacja procesu zarządzania ryzykiem koncentracji

§ 4

1. Proces zarządzania ryzykiem koncentracji odbywa się na wielu szczeblach struktury organizacyjnej Banku; na działania te składają się:

¹ Podmiotem jest osoba fizyczna lub prawna.

- 1) identyfikacja czynników ryzyka koncentracji;
 - 2) ocena oraz ustalenie dopuszczalnych norm ryzyka (limity);
 - 3) monitorowanie, pomiar i raportowanie ryzyka (profilu ryzyka koncentracji);
 - 4) zarządzanie ryzykiem koncentracji, w tym koncentracji podmiotowych, EKZH, DEK;
 - 5) testowanie warunków skrajnych;
 - 6) weryfikacja przyjętych procedur;
 - 7) stosowanie mechanizmów kontrolnych i kontrola zarządzania ryzykiem koncentracji.
2. Do organizacji procesu zarządzania ryzykiem koncentracji oraz zadań poszczególnych uczestników tego procesu mają zastosowanie zasady określone w Dziale II obowiązujących w Banku Zasad zarządzania ryzykiem kredytowym.

Dział III – Identyfikacja i pomiar ryzyka koncentracji

Rozdział 1 – Gromadzenie danych do pomiaru

§ 5

Głównym źródłem danych, będących podstawą do identyfikacji i pomiaru ryzyka koncentracji, są zapisy informacji zgromadzonych w:

- 1) systemie księgowym Banku Novum Bank Enterprise NOE;
- 2) Module Analiza (system wspierający pomiar ryzyka, który należy do zintegrowanego systemu Novum Bank Enterprise NOE i współpracuje z Modułem Głównym oraz arkuszem excel);
- 3) systemie sprawozdawczości obowiązkowej aSIS;
- 4) pozostałych rejestrach prowadzonych przez Bank.

Rozdział 2 – Koncentracje wobec pojedynczego podmiotu lub podmiotów powiązanych

§ 6

1. W celu pomiaru i ograniczania ryzyka związanego z koncentracją podmiotową, Bank oblicza łączną wartość ekspozycji wobec jednego klienta lub grupy powiązanych klientów.
2. Dla wyliczenia łącznej ekspozycji Bank uznaje za klientów/podmioty powiązane te, które spełniają co najmniej jeden z poniższych warunków:
 - 1) kryteria/sytuacje świadczące o występowaniu stosunku kontroli/sprawowaniu kontroli:
 - a) posiadanie ponad 50% udział w kapitale innego podmiotu,
 - b) posiadanie większości praw głosu akcjonariuszy lub członków w innym podmiocie,
 - c) prawo lub zdolność do wyznaczania lub usuwania większości członków organu administrującego, zarządzającego lub nadzorczego innego podmiotu,
 - d) prawo lub zdolność do wywierania dominującego wpływu na inny podmiot na podstawie umowy lub klauzuli aktów założycielskich lub umów spółki;
 - inne ewentualne sytuacje, które Bank powinien uwzględnić w ocenie:*
 - *uprawnienie do podejmowania decyzji o strategii lub kierowaniu działalnością podmiotu;*
 - *uprawnienie do podejmowania decyzji w sprawie kluczowych transakcji, takich jak przeniesienie zysku lub straty;*
 - *prawo lub zdolność do koordynowania organów zarządzających podmiotu z organami zarządzającymi innych podmiotów w ramach wspólnego celu (np. jeżeli te same osoby fizyczne uczestniczą w organie zarządzającym lub zarządzie co najmniej dwóch podmiotów)*

- *jeden podmiot jest zaangażowany bezpośrednio bądź pośrednio w projekt inwestycyjny drugiego podmiotu, tj. występuje jako inwestor zastępczy*);
- 2) kryteria/sytuacje świadczące o występowaniu powiązań na podstawie zależności ekonomicznej, tj. sytuacje gdy trudności finansowe klienta oznaczałyby trudności z finansowaniem lub spłatą dla innego klienta:
 - a) klient całkowicie lub częściowo zagwarantował ekspozycję wobec innego klienta, a ekspozycja jest tak znaczna dla gwaranta, że może narazić go na problemy finansowe w razie wystąpienia roszczenia,
 - b) klient ponosi odpowiedzialność zgodnie z jego statusem prawnym członka podmiotu, (*np. komplementariusza w spółce komandytowej*), a ekspozycja jest tak znaczna dla klienta, że klient mógłby mieć problemy finansowe w razie pojawienia się roszczenia wobec podmiotu,
 - c) znaczna część przychodów brutto lub wydatków brutto (w skali rocznej) pochodzi z transakcji z innym klientem (*np. właścicielem nieruchomości mieszkalnej/komercyjnej, której najemca płaci znaczną część czynszu*), którego nie można łatwo zastąpić,
 - d) znaczna część produkcji lub produktu klienta jest sprzedawana innemu klientowi Banku, a produkcji lub produktu nie można łatwo sprzedać innym klientom,
 - e) oczekiwane źródło środków pieniężnych na spłatę kredytu/pożyczki co najmniej dwóch klientów jest takie samo, a żaden z klientów nie ma innego niezależnego źródła dochodów, które mogłoby zastąpić dotychczasowe,
 - f) inne sytuacje, w których klienci są wspólnie związani zobowiązaniami wobec Banku (*np.:*
 - *dłużnik i jego współkredytobiorca lub dłużnik i jego współmałżonek/partner,*
 - *podmioty posiadające wspólne zabezpieczenie, jeżeli z tego powodu istnieje wspólne ryzyko gospodarcze – zabezpieczenie hipoteczne klientów A i B ustanowione na nieruchomości stanowiącej własność klienta C.*
 - g) znaczna część wierzytelności lub zobowiązań klienta stanowi wierzytelność lub zobowiązanie wobec innego klienta,
 - h) klienci mający wspólnych właścicieli, udziałowców/akcjonariuszy lub zarządców (*np. grupy horyzontalne (funkcjonujące na tym samym rynku), gdzie jednostka jest powiązana z co najmniej jedną inną jednostką, ponieważ wszystkie mają taką samą strukturę akcjonariuszy bez jednego akcjonariusza posiadającego pakiet kontrolny lub ponieważ zarządzanie nimi przebiega w sposób ujednolicony. Zarządzanie może być przedmiotem umowy zawartej między jednostkami lub odbywać się na podstawie klauzuli aktów założycielskich lub umów tych jednostek, lub, jeżeli organy administrując lub nadzorczce jednostki oraz co najmniej jedna inna jednostka składają się w znacznej części z tych samych osób*).
 3. Jeżeli klient Banku jest ekonomicznie zależny od co najmniej dwóch klientów, którzy nie są zależni od siebie nawzajem, Bank powinien przypisać tych klientów do oddzielnych grup powiązanych klientów (wraz z zależnym klientem).
 4. Bank tworzy grupę powiązanych klientów, w której co najmniej dwóch klientów jest zależnych ekonomicznie od danego podmiotu, nawet jeżeli ten podmiot nie jest klientem Banku.
 5. Bank łączy dwóch lub więcej klientów w grupę powiązanych klientów na podstawie sprawowania kontroli lub zależności ekonomicznej bez względu na to, czy ekspozycje wobec tych klientów są lub nie są wyłączone ze stosowania limitu dużych ekspozycji.
 6. Zestawienie dużych ekspozycji stanowi element systemu informacji zarządczej Banku i sporządzane jest w okresach miesięcznych oraz pokazuje wartość ekspozycji danego

klienta lub grupy powiązanych klientów przed i po uwzględnieniu technik redukcji ryzyka kredytowego i wyłączeń oraz odniesienie tych wartości do kapitału Tier I.

Rozdział 3 – Koncentracje w ten sam sektor gospodarczy (branżę) oraz wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami

§ 7

1. Podstawą zakwalifikowania ekspozycji kredytowej do danej branży wg Polskiej Klasyfikacji Działalności, z wyłączeniem ekspozycji kredytowej wobec konsumentów, jest rodzaj przeważającej działalności kredytobiorcy; na moment udzielenia kredytu rodzaj branży ustala pracownik opracowujący wniosek kredytowy na podstawie analizy wypisu z Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON) oraz indywidualnej analizy dokumentacji kredytowej; monitoruje i aktualizuje, rodzaj branży co najmniej raz w roku, pracownik komórki odpowiedzialnej za monitorowanie indywidualnych ekspozycji kredytowych.
2. Przyjmuje się następujący podział, zgodny z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD) określoną przez Główny Urząd Statystyczny:
 - 1) rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
 - 2) górnictwo i wydobywanie;
 - 3) przetwórstwo przemysłowe;
 - 4) wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, (...);
 - 5) dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz (...);
 - 6) budownictwo;
 - 7) handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych (...);
 - 8) transport i gospodarka magazynowa;
 - 9) działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi;
 - 10) informacja i komunikacja;
 - 11) działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
 - 12) działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;
 - 13) działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;
 - 14) działalność w zakresie usług administrowania i (...);
 - 15) administracja publiczna i obrona narodowa, (...);
 - 16) edukacja;
 - 17) opieka zdrowotna i pomoc społeczna;
 - 18) działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
 - 19) inne.
3. Jeżeli łączna kwota ekspozycji w danej branży przekracza 25% łącznej kwoty ekspozycji, to Bank dodatkowo, z częstotliwością kwartalną przeprowadza analizę, czy w tej branży występuje ryzyko wynikające z koncentracji ekspozycji wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami.
(na przykład może to dotyczyć:
 - 1) *w przypadku rolnictwa - rodzaju upraw, rodzaju hodowanych zwierząt, rodzaju produkowanych towarów;*
 - 2) *w przypadku handlu - rodzaju towarów;*
 - 3) *w przypadku przetwórstwa - rodzaju produkcji,**Analiza, nie musi pokazać szczegółowych kwot tych koncentracji; wystarczy, że Bank oszacuje skalę koncentracji w oparciu o odpowiednio liczną grupę klientów; jeżeli w jednym roku analiza nie wykáže takich koncentracji, to w kolejnym roku Bank może przeprowadzić badanie czy nastąpiła istotna zmiana w strukturze koncentracji – w oparciu o nowych klientów)*

4. Bank dokonuje podziału ekspozycji na poszczególne branże według **wartości ekspozycji** (definicja na potrzeby tego badania) tj. wartość nominalna kredytu, odsetki, nominalna wartość zobowiązań pozabilansowych; źródłem danych, będących podstawą do zaliczenia ekspozycji do określonej branży jest system informatyczny, w którym przy każdej ekspozycji kredytowej, gdzie kredytobiorcą jest podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wpisywany jest **atrybut** o odpowiedniej nazwie branży; odpowiedzialność za wprowadzanie atrybutów oraz za zgodność danych ze stanami księgowymi w tym zakresie ponoszą **Stanowiska kredytów**.
5. Zestawienie ekspozycji kredytowych w podziale na branże stanowi element systemu informacji zarządczej Banku; zestawienie dokonywane jest kwartalnie i pokazuje łączną wartość ekspozycji związanych z daną branżą, strukturę branżową ekspozycji kredytowych, kwotę i tytuł wyłączenia z koncentracji, skalę ekspozycji zagrożonych w danej branży oraz odniesienie ekspozycji w każdej branży do kapitału Tier I.

Rozdział 4 – Koncentracje w ten sam rodzaj lub dostawcę zabezpieczenia

§ 8

1. Na potrzeby obliczania koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia Bank dokonuje podziału według następujących zabezpieczeń:
 - 1) zabezpieczenia rzeczyste:
 - a) zastaw rejestrowy;
 - b) przewłaszczenie;
 - c) blokada środków na rachunku bankowym;
 - d) hipoteka na nieruchomości mieszkalnej;
 - e) hipoteka pozostała;
 - 2) zabezpieczenia nierzeczywiste:
 - a) poręczenie;
 - b) gwarancja;
 - 3) inne nie wymienione powyżej zabezpieczenia, jeżeli są jedynymi zabezpieczeniami ekspozycji kredytowej.
2. W ramach zabezpieczeń nierzeczywistych Bank przeprowadza dodatkowe analizy koncentracji tych zabezpieczeń według dostawcy poręczenia lub gwarancji.
3. Bank dokonuje podziału ekspozycji na poszczególne rodzaje zabezpieczeń według **wartości ekspozycji** (definicja na potrzeby tego badania) tj. wartość nominalna kredytu i nominalna wartość zobowiązań pozabilansowych.
4. Kwotę przyjętych zabezpieczeń ogranicza się do wysokości, aktualnej na dzień analizy, wielkości zabezpieczanej ekspozycji kredytowej wyliczonej w oparciu o wartość, o której mowa w ust. 3.
5. W przypadku zabezpieczeń rzeczystych, ich wartością jest wartość określona w ust. 3; w przypadku zabezpieczeń nierzeczywistych, ich wartość jest równa aktualnej na dzień analizy, wielkości zabezpieczanej ekspozycji kredytowej, jeżeli jest to jedyne zabezpieczenie, a ostatnia ocena jego skuteczności przeprowadzona w procesie monitoringu była pozytywna.
6. Jeżeli ekspozycja kredytowa zabezpieczona jest kilkoma rodzajami zabezpieczeń, to Bank przyjmuje wartość jednego zabezpieczenia, które uznaje za najbardziej skuteczne; jeżeli wartość tego zabezpieczenia nie pokrywa ekspozycji kredytowej, przyjmuje kolejne zabezpieczenia.
7. Źródłem danych, będących podstawą do zaliczenia ekspozycji do określonego rodzaju zabezpieczenia, jest system informatyczny, w którym przy każdej ekspozycji kredytowej, wpisywany jest **atrybut** o odpowiednim symbolu zabezpieczenia; odpowiedzialność za

wprowadzanie atrybutów oraz za zgodność danych ze stanami księgowymi w tym zakresie ponoszą **Stanowiska kredytów**.

8. Zestawienie ekspozycji kredytowych w podziale na rodzaje zabezpieczenia stanowi element systemu informacji zarządczej Banku; zestawienie dokonywane jest kwartalnie i pokazuje łączną wartość ekspozycji zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia lub posiadających tego samego dostawcę zabezpieczenia, strukturę stosowanych rodzajów zabezpieczenia, strukturę jakościową, kwotę i tytuł wyłączenia z koncentracji, oraz odniesienie ekspozycji zabezpieczonych każdym rodzajem zabezpieczenia do kapitału Tier I.

Rozdział 5 – Identyfikacja i ocena innych rodzajów koncentracji

§ 9

1. Oprócz koncentracji wskazanych w rozdziałach 2–4 Bank identyfikuje koncentracje, z którymi może się wiązać efekt domina.
2. Bank gromadzi, możliwie obszernie informacje o powiązaniach, najczęściej o charakterze jakościowym, dotyczące zależności biznesowych, ekonomicznych, rodzinnych, przy czym ze szczególną starannością są gromadzone informacje dotyczące klientów posiadających duże ekspozycje.
3. Na informacje o charakterze biznesowym, Bank nakłada informacje ilościowe (o kwotach kredytów klientów zaliczonych do grupy powiązanej lub kwotach wystawionych przez tych klientów zabezpieczeń).
4. Osobami odpowiedzialnymi za gromadzenie informacji, o których mowa w ust. 2 są pracownicy mający bezpośredni kontakt z klientami; dodatkowych informacji mogą dostarczać również pozostali pracownicy Banku, w szczególności analitycy kredytowi oraz pracownicy odpowiedzialni za monitoring kredytowy.
5. Informacje wymienione w ust. 2 są w ramach możliwości technicznych ewidencjonowane w systemie księgowym Banku bądź w pozostałych systemach wspierających. Jeżeli, z przyczyn technicznych, rejestracja informacji o charakterze jakościowym nie jest możliwa w wykorzystywanych przez Bank systemach, to informacje takie przekazywane są do komórki odpowiedzialnej za monitorowanie ryzyka koncentracji, która po dokonanej analizie (uwzględniającej ust. 3) włącza ją do systemu informacji zarządczej z obszaru ryzyka koncentracji.
6. W ramach informacji jakościowych o powiązaniach, Bank uwzględnia w szczególności:
 - 1) informacje o klientach zatrudnianych przez tego samego pracodawcę, przy czym w ocenie ilościowej brane są również pod uwagę ekspozycje kredytowe tego pracodawcy (jeżeli występują);
 - 2) informacje o inwestorze i podwykonawcach realizujących tę samą inwestycję;
 - 3) informacje o właścicielu/właścicielach podmiotu gospodarczego i klientach będących członkami jego/ich rodziny (bliższej i dalszej), jeżeli istnieje podejrzenie, że zaciągane przez nich kredyty konsumenckie mogą posłużyć finansowaniu działalności gospodarczej.

Rozdział 6 – Testy warunków skrajnych

§ 10

1. Ogólne zasady przeprowadzania testów warunków skrajnych zostały zawarte w obowiązujące w Banku i zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą strategii zarządzania ryzykiem.

2. Zarząd Banku informuje Radę Nadzorczą o przyjętych w testach warunków skrajnych założeniach, wymienionych w niniejszych zasadach.

§ 11

1. W ramach pomiaru ryzyka koncentracji Bank przeprowadza, raz na rok, na datę 31 grudnia, w terminie do **końca lutego następnego roku**, testy wrażliwości dotyczące tego ryzyka, polegające na założeniu:
 - 1) konieczności przeklasyfikowania wszystkich dużych ekspozycji do wyższej o jedną kategorii ryzyka, (czyli z N do PS, z PS do W itd.,; przy czym Bank może nie objąć tym testem tych dużych ekspozycji dla których wykaże (np. w procesie monitoringu), że negatywne zmiany w otoczeniu ekonomicznym klienta nie wpłyną na pogorszenie się sytuacji klienta w stopniu stwarzającym konieczność przeklasyfikowania jego ekspozycji do wyższej kategorii ryzyka (*w teście należy uwzględnić również zobowiązanie pozabilansowe*);
 - 2) pojawienia się niekorzystnych warunków działania (np. czynniki atmosferyczne, niespodziewany import tańszych wyrobów z zagranicy, wzrost konkurencji, polityka państwa, brak popytu) w 3 największych branżach w łącznej kwocie ekspozycji, powodujących wzrost kwoty kredytów zagrożonych do poziomu wskazującego na podwyższenie ryzyka w danej branży, tj. do 13 % w danej branży;
 - 3) spadku wartości, a tym samym ewentualnej skuteczności przyjętych zabezpieczeń (oprócz zabezpieczeń w postaci hipoteki na nieruchomościach, dla których ryzyko jest oceniane w ramach odrębnej procedury wewnętrznej), w grupach koncentracji zabezpieczeń rzeczywistych o 20%, a tym samym braku odzyskania kredytów zagrożonych zabezpieczonych tymi rodzajami zabezpieczeń.
2. Dla każdego z przyjętych scenariuszy wyliczana jest:
 - 1) dla sytuacji wymienionej w ust. 1 pkt 1) – dodatkowa kwota rezerw celowych i odpisów przy uwzględnieniu istniejących instrumentów pomniejszania podstaw naliczania tych rezerw i odpisów;
 - 2) dla sytuacji wymienionej w ust. 1 pkt 2) – dodatkowa kwota rezerw celowych i odpisów poprzez obliczenie sumy iloczynów dodatkowej kwoty kredytów zagrożonych dla danej branży i wskaźnika pokrycia rezerwami celowymi i odpisami kredytów zagrożonych w wysokości 33%;
 - 3) dla sytuacji wymienionej w ust. 1 pkt 3) – dodatkowa kwota straty, wynikająca z nieodzyskania kredytów zagrożonych – wyznaczana jako różnica między wartością zabezpieczeń (pomniejszających wartość ekspozycji) na datę badania i zabezpieczeń po obniżeniu wartości – niezależnie od już zaistniałego kosztu związanego z utworzeniem rezerw celowych.
3. Ponadto, dla każdego z przyjętych scenariuszy szacowany jest wpływ dodatkowej kwoty rezerw celowych i odpisów na:
 - 1) annualizowany wynik finansowy brutto i planowany na dany rok wynik finansowy brutto,
 - 2) wartość funduszy własnych (które są pomniejszane o ewentualną stratę finansową), a w konsekwencji na poziom współczynników kapitałowych;
 - 3) wartość kapitału Tier I; (który jest pomniejszany o ewentualną stratę finansową), a w konsekwencji na ryzyko przekroczenia limitu dużych ekspozycji.

§ 12

1. Bank przeprowadza, również testy odwrócone polegające na określeniu maksymalnej skali wzrostu ekspozycji zagrożonych w zakresie dużych ekspozycji, która spowodowałaby:

- 1) przekroczenie ustalonego przez Bank apetytu na ryzyko w zakresie maksymalnego poziomu ekspozycji zagrożonych;
 - 2) niezrealizowanie planu finansowego Banku w zakresie wyniku finansowego brutto na skutek utworzenia rezerw celowych na ekspozycje zagrożone.
- według następujących zasad:
- 3) dla punktu 1) Bank wyznacza dodatkową kwotę dużych ekspozycji zagrożonych, której powstanie spowodowałoby wzrost wskaźnika należności zagrożonych do poziomu ustalonego apetytu na ryzyko;
 - 4) dla punktu 2) Bank wyznacza kwoty dużych ekspozycji zagrożonych, które wygenerowałyby rezerwy celowe na poziomie zaplanowanego na dany rok wyniku finansowego brutto w przypadkach zaliczenia tych ekspozycji odpowiednio do kategorii poniżej standardu, wątpliwej, straconej.
2. Po wyznaczeniu kwot, o których mowa w ust. 1 pkt 3) i 4) Bank określa ile i ewentualnie które z dużych ekspozycji mogłyby spowodować zrealizowanie się opisanych testów.

§ 13

1. Niezależnie od testów opisanych w § 11 i § 12, Bank otrzymuje w okresach kwartalnych wyniki testów z ryzyka koncentracji wykonywanych przez Spółdzielnię; szczegółowe założenia ich przeprowadzania określono w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem kredytowym.

§ 14

1. Wyniki testów warunków skrajnych stanowią element informacji zarządczej przekazywanej Zarządowi i Radzie Nadzorczej.
2. W przypadku, gdy powstała strata z tytułu brakującej kwoty rezerw i odpisów lub nieodzyskania kredytów zagrożonych wpływa na *(wystarczy wystąpienie jednego z poniższych czynników)*:
 - spadek współczynników kapitałowych poniżej przyjętego w strategii zarządzania i planowania kapitałowego celu strategicznego,
 - pojawienie się ekspozycji z przekroczonym limitem dużych ekspozycji, powstałych w wyniku obniżenia się kapitału Tier I,

Bank podejmuje działania ograniczające ryzyko koncentracji, tj. dokonuje oceny zasadności:

- a) zweryfikowania/zaostżenia limitów koncentracji;
- b) ograniczenia skali akcji kredytowej w odniesieniu do wybranych rodzajów koncentracji;
- c) wzmocnienia polityki zabezpieczeń - zwiększenia wartości zabezpieczeń (za wyjątkiem wysokiego poziomu w dany rodzaj zabezpieczenia ryzyka koncentracji);
- d) zweryfikowania/zaostżenia polityki kredytowej;
- e) podejmowania innych zindywidualizowanych działań zależnych od skali i rodzaju stwierdzonego zagrożenia.

Dział IV – Limity wewnętrzne ograniczające poziom ryzyka koncentracji

§ 15

1. Pracownik rekomendujący zawarcie transakcji kredytowej, zobowiązany jest przed podjęciem decyzji: ustalić łączny poziom ekspozycji i zidentyfikować powiązania i porównać je z dopuszczalnymi poziomami norm koncentracji zapisanymi w zasadach; analiza powiązań pomiędzy klientami powinna być udokumentowana; dotyczy to zwłaszcza przypadków, w których zaangażowanie klienta wobec Banku przekracza 5% kapitału Tier 1 Banku.

2. Pozytywna rekomendacja kredytowa może zostać wydana, jeśli łączny poziom ekspozycji, po udzieleniu rekomendowanego kredytu, nie spowoduje przekroczenia żadnego z limitów koncentracji ekspozycji z osobna.
3. W przypadku przekroczenia limitów, o których mowa w § 17 ust.1 pkt 1), Bank niezwłocznie o tym fakcie informuje Komisję Nadzoru Finansowego, która w uzasadnionych okolicznościach może przyznać Bankowi ograniczony czas na dostosowanie się do limitu.

§ 16

1. Monitorowanie poziomu wykorzystania ustanowionych limitów jest dokonywane w okresach kwartalnych; informacja w tym zakresie jest przedmiotem informacji zarządczej dla Zarządu i Rady Nadzorczej.
2. W przypadku wykorzystania limitu na poziomie powyżej 90%: komórka monitorująca dokonuje wstępnej oceny ryzyka z tytułu ewentualnego jego przekroczenia i przedstawia członkowi Zarządu nadzorującemu ryzyko koncentracji propozycję działań.
3. W przypadku przekroczenia ustanowionego limitu podejmowane są działania polegające na:
 - 1) dokonaniu przez komórkę monitorującą, analizy przyczyn przekroczenia limitu, w tym ustalenia faktu, czy przekroczenie limitu ma charakter jednorazowy, czy też jest wynikiem zmian strukturalnych, a przekroczenie ma charakter długotrwały;
 - 2) określeniu przez komórkę monitorującą skali wzrostu ryzyka powyżej dotychczas akceptowalnego poziomu;
 - 3) podjęciu przez Zarząd decyzji o podniesieniu limitu, niemniej jednak w granicach akceptowalnego przez Radę Nadzorczą poziomu ryzyka – jeżeli ocena wzrostu ryzyka została określona jako akceptowalna;
 - 4) jeżeli ocena wzrostu ryzyka została określona, jako nieakceptowalna:
 - a) ograniczenie angażowania się Banku w obszarach podwyższonego ryzyka,
 - b) zwiększenie wartości zabezpieczeń w tym umożliwiających wyłączenie z limitu dużych ekspozycji,
 - c) dywersyfikację zadłużenia w przypadku koncentracji podmiotowej klientów (*m.in. . konsorcjum z innym bankiem*),
 - d) zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów i systemu kontroli wewnętrznej, opracowanie odpowiednich regulacji wewnętrznych,
 - e) zbycia całości lub części wierzytelności powodującej przekroczenie limitu maksymalnego,
 - f) podejmowanie innych zindywidualizowanych działań zależnych od skali i rodzaju stwierdzonego zagrożenia.

Rozdział 1 – Limity koncentracji wobec pojedynczego podmiotu lub podmiotów powiązanych

§ 17

1. Podstawą do określenia limitów koncentracji ekspozycji są normy określone odpowiednio w CRR i ustawie Prawo bankowe, którymi są:
 - 1) zaangażowanie w jeden podmiot lub podmioty powiązane – maksymalnie 25% kapitału Tier I;
 - 2) łączna suma ekspozycji wobec członków Rady Nadzorczej, członków Zarządu, pracowników zajmujących stanowisko kierownicze w Banku, podmiotów powiązanych z członkiem Rady Nadzorczej, członkiem Zarządu, pracownikiem

- zajmującym kierownicze stanowisko – maksymalnie 25% kapitału podstawowego Tier I;
- 3) zaangażowanie w przypadku instytucji – maksymalnie do 100% kapitału Tier I.
2. Dla celów analiz stopnia przestrzegania limitów koncentracji Bank uwzględnia wartość ekspozycji po uwzględnieniu skutków ograniczania ryzyka kredytowego i wyłączeń. Z zakresu stosowania limitów dużych ekspozycji wyłącza się (*od 28 czerwca 2021r.: Bank może zastosować technikę ograniczania ryzyka kredytowego przy obliczaniu ekspozycji, tylko jeżeli zastosował ją również do obliczenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego. Jeżeli ekspozycja objęta jest ochroną kredytową nierzeczywistą i mamy do czynienia z przypadkiem niedopasowania terminów zapadalności ochrony kredytowej i ekspozycji, to wyliczając wysokość wyłączeń należy uwzględnić korekty z tym związane, zgodnie z zapisami Zasad wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko; Ponadto nie można równocześnie stosować więcej niż jednego wyłączenia w odniesieniu do tej samej ekspozycji*):
- 1) ekspozycje zabezpieczone kaucją (*art. 400 ust.1 lit g CRR*),
 - 2) ekspozycje z tytułu środków ulokowanych w bankach - uczestnikach Systemu Ochrony SGB, w tym środki ulokowane na rachunku Minimum Depozytowego oraz gromadzone na rzecz Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych – pod warunkiem że nie stanowią one składników funduszy własnych tych banków;
 - 3) pozabilansowe zobowiązania kredytowe niskiego ryzyka, tj. takie które można bezwarunkowo anulować w każdej chwili bez wypowiedzenia lub które umożliwiają w sposób rzeczywisty automatyczne anulowanie wskutek pogorszenia wiarygodności kredytowej kredytobiorcy; jednocześnie z zawartej z klientem/grupą klientów umowy musi wynikać, że zobowiązanie to może być wykorzystane wyłącznie wtedy, gdy nie spowoduje to przekroczenia limitu dużych ekspozycji (*art. 400 ust.1 lit i CRR*);
 - 4) 80% wartości ekspozycji wobec jednostek samorządu terytorialnego i władz lokalnych (*§ 1 pkt 2) RMF z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie rodzajów ekspozycji banków wyłączonych z limitów dużych ekspozycji*);
 - 5) ekspozycje zabezpieczone gwarancją/poręczeniem BGK (*wylączeniu podlega zabezpieczona część ekspozycji*) – regwarancja Skarbu Państwa wynikająca z udzielenia Bankowi gwarancji przez Bank Gospodarstwa Krajowego na realizację programów rządowych (*art.400 ust.1 lit. c CRR*);
 - 6) 50% pozabilansowych akredytyw dokumentowych średniego/niskiego ryzyka i pozabilansowych niewykorzystanych zobowiązań kredytowych średniego/niskiego ryzyka, z pierwotnym terminem zapadalności do jednego roku włącznie, których nie można bezwarunkowo anulować w każdej chwili bez wypowiedzenia lub które nie umożliwiają w sposób rzeczywisty automatycznego anulowania wskutek pogorszenia wiarygodności kredytowej kredytobiorcy (*§ 1 pkt4) RMF z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie rodzajów ekspozycji banków wyłączonych z limitów dużych ekspozycji*);
 - 7) ekspozycje w pełni zabezpieczone na nieruchomości mieszkalnej – do 50% wartości rynkowej nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie ekspozycji (*art.402 CRR*).
 - 8) ekspozycje z tytułu dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez NBP i Skarb Państwa oraz gwarantowanych przez Skarb Państwa, którym przypisano zerową wagę ryzyka w procesie wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko - *bony skarbowe, obligacje Skarbu Państwa, bony pieniężne NBP, obligacje PFR i BGK* - (*art. 400 ust.1 lit a CRR*),
przy czym od 28 czerwca 2021r.:
 - Bank stosuje technikę ograniczania ryzyka kredytowego przy obliczaniu wartości ekspozycji, tylko jeżeli zastosował ją również do obliczenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego,

- nie stosuje równocześnie więcej niż jednego wyłączenia w odniesieniu do tej samej ekspozycji.
3. W celu skutecznego ograniczenia ryzyka, Bank częściowo przyjął limity na poziomie niższym od określonych przepisami prawa:
 - 1) w jeden podmiot lub podmioty powiązane – maksymalnie **16%** kapitału Tier I, oraz zapisów w pkt 2);
 - 2) w jeden podmiot lub podmioty powiązane o niskim profilu ryzyka – tj. klientów o bardzo dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, pozytywnej współpracy z Bankiem, działających w branży nieobciążonej wysokim ryzykiem, z odpowiednim zabezpieczeniem (*jako odpowiednie zabezpieczenie można rozumieć zabezpieczenie spełniające definicję szczególnej formy zabezpieczenia, które nie zostało wykorzystane do pomniejszenia wartości ekspozycji na potrzeby stosowania limitu koncentracji*) – maksymalnie 18% kapitału Tier I;
 - 3) wobec członków Rady Nadzorczej, członków Zarządu, pracowników zajmujących kierownicze stanowiska, podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie z członkiem Rady Nadzorczej, członkiem Zarządu, pracownikiem zajmującym kierownicze stanowisko – maksymalnie **22%** kapitału podstawowego Tier I, nie więcej niż limit wskazany w ust. 1 pkt 2).
 4. W Banku zostały ustalone dodatkowe limity na łączną kwotę ekspozycji wobec jednego podmiotu lub grupy powiązanych klientów:

L.p.	Łączna wartość	Maksymalna wysokość w stosunku do kapitału Tier I
1	dużych ekspozycji	300% kapitału Tier I
2	indywidualnie istotnych ekspozycji	600% kapitału Tier I
3	znaczących ekspozycji	800% kapitału Tier I

Rozdział 2 – Limity koncentracji w ten sam sektor gospodarczy oraz wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami

§ 18

1. Podstawą określenia limitów koncentracji w ten sam sektor gospodarczy oraz wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami są:
 - 1) ocena ryzyka branży, rodzaju działalności lub rodzaju towarów;
 - 2) historyczne kształtowanie się poziomu wykorzystania limitów;
 - 3) cele strategiczne Banku w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji;
 - 4) stopień szkodowości (wskaźnik kredytów zagrożonych) w danej branży;
 - 5) wyniki testów warunków skrajnych.
2. Wysokości limitów ustanowionych na poszczególne sektory gospodarcze, wobec klientów prowadzących tę samą działalność lub dokonujących obrotu tymi samymi towarami przedstawiają się następująco:

L.p.	Nazwa	Maksymalna wysokość w stosunku do kapitału Tier I
1	Rolnictwo, łowiectwo i rybactwo	550% kapitału Tier I
2	Przetwórstwo przemysłowe	70% kapitału Tier I

3	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	10% kapitału Tier I
4	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami	5% kapitału Tier I
5	Budownictwo	50% kapitału Tier I
6	Handel hurtowy i detaliczny	40% kapitału Tier I
7	Transport i gospodarka magazynowa	10% kapitału Tier I
8	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5% kapitału Tier I
9	Informacja i komunikacja	10% kapitału Tier I
10	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	5% kapitału Tier I
11	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	130% kapitału Tier I
12	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	5% kapitału Tier I
13	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	5% kapitału Tier I
14	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	5% kapitału Tier I
15	Edukacja	5% kapitału Tier I
16	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5% kapitału Tier I
17	Działalność związana z kulturą, rozrywką, rekreacja	5% kapitału Tier I
18	Inne	40% kapitału Tier I

Rozdział 3 – Limity koncentracji w ten sam rodzaj lub dostawcę zabezpieczenia

§ 19

1. Podstawą określenia limitów zabezpieczeń są:
 - 1) skala stosowanych przez Bank zabezpieczeń danego rodzaju;
 - 2) wielkość ryzyka związana z możliwością zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia;
 - 3) historyczne (za okres ostatniego roku) kształtowanie się poziomu wykorzystania limitów zabezpieczeń;
 - 4) cele strategiczne Banku w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji;
 - 5) ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej dostawcy zabezpieczenia;
 - 6) stopień szkodowości (wskaźnik kredytów zagrożonych) w dany rodzaj koncentracji;
 - 7) wyniki testów warunków skrajnych.
2. Wysokości limitów ustanowionych na poszczególne rodzaje zabezpieczenia przedstawiają się następująco:

L.p.	Rodzaj/dostawca zabezpieczenia ²	Maksymalna wysokość w stosunku do kapitału Tier I
1	Weksel własny i poręczenie wekslowe	110% kapitału Tier I
2	Gwarancje, poręczenie cywilne	40% kapitału Tier I
3	Zastaw rejestrowy	10% kapitału Tier I
4	Przewłaszczenie	150% kapitału Tier I
5	Hipoteka na nieruchomości mieszkalnej	300% kapitału Tier I
6	Hipoteka pozostała	420% kapitału Tier I
7	Blokada lokaty	10% kapitału Tier I
8	Wpłata określonej kwoty na rachunek bankowy	10% kapitału Tier I

² Z wyłączeniem tych dostawców zabezpieczenia, którym w metodzie standardowej wyznaczania ekspozycji ważonych ryzykiem (na potrzeby rachunku adekwatności kapitałowej) przypisana byłaby waga ryzyka nie wyższa od 20% lub tych zabezpieczeń rzeczowych, które uprawniają do nadania ekspozycji wagi ryzyka nie wyższej od 20%.

9	Pełnomocnictwo do rachunku bieżącego	220% kapitału Tier I
10	Cesja wierzytelności	130% kapitału Tier I
11	Ubezpieczenie kredytu	40% kapitału Tier I
12	Pozostałe zabezpieczenia	10% kapitału Tier I

Dział V – Wewnętrzny system sprawozdawczości zarządczej w zakresie ryzyka koncentracji

§ 20

1. Raporty z zakresu ryzyka koncentracji pozwalają Bankowi na:
 - 1) ocenę profilu ryzyka koncentracji;
 - 2) monitorowanie z odpowiednią częstotliwością poziomu ryzyka, w tym przyjętych limitów;
 - 3) kontrolę realizacji celów strategicznych w zakresie ryzyka koncentracji;
 - 4) ocenę skutków podejmowanych decyzji;
 - 5) podejmowanie odpowiednich działań w celu ograniczania ryzyka;
 - 6) kontrolę skali odstępstw od przyjętych standardów kredytowania – zasady monitorowania, rejestrowania odstępstw zostały zawarte w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem kredytowym.
2. W celu zapewnienia odpowiedniej efektywności przekazywanej informacji zarządczej, zakres poszczególnych raportów oraz ich częstotliwość zostały dostosowane do odbiorców informacji oraz do celów, którym mają służyć.
3. Szczegółowy tryb funkcjonowania systemu informacji zarządczej został określony w odrębnych regulacjach wewnętrznych obowiązujących w Banku.

Dział VI – System kontroli wewnętrznej

§ 21

1. W ramach systemu kontroli wewnętrznej Bank stosuje adekwatne i skuteczne mechanizmy kontrolne zapewniające prawidłową identyfikację dużych ekspozycji/indywidualnie istotnych ekspozycji/znaczących ekspozycji oraz odpowiednie zarządzanie nimi.
(Przykładowe mechanizmy kontrolne
 - procedury, proces ich weryfikacji - w tym rejestracja odstępstw,
 - odpowiedni podział zadań - zapewniający rozdzielenie funkcji operacyjnych/monitorowania i kontroli,
 - zapewnienie dostępu do informacji w terminie i zakresie właściwym do wykonywania zadań – dostęp do baz danych, systemów operacyjnych – w celu identyfikacji wszystkich podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
 - uzgadnianie danych - rekonyliacja i weryfikacja danych – okresowe uzgadnianie przez np. komórkę kontroli wewnętrznej dokumentów źródłowych transakcji z zestawieniem sald i obrotów,
 - akceptacja na drugą rękę,
 - monitorowanie/weryfikacja limitów ostrożnościowych).
2. Szczegółowy tryb przeprowadzania i dokumentowania czynności kontrolnych, wykonywanych w ramach systemu kontroli wewnętrznej, określony został w odrębnych regulacjach wewnętrznych obowiązujących w Banku.

Dział VII – Postanowienia końcowe i przepisy przejściowe

§ 22

1. Zasady znane są wszystkim pracownikom uczestniczącym w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym w tym koncentracji, w szczególności pracownikom zespołów/ komórek/ komitetów, uczestniczących w procesie, o którym mowa w § 4 ust. 2.
2. Zasady podlegają regularnym przeglądom (nie rzadziej niż raz w roku) w terminie do końca roku przez Komórkę ds. sprawozdawczości i ryzyka, w celu ich dostosowania do zmian profilu ryzyka Banku i otoczenia gospodarczego - dokonane weryfikacje zasad, w tym w zakresie struktury i poziomu limitów oraz zasad ich potwierdzania i podejmowania działań zapobiegających ich przekraczaniu, zostają potwierdzone odpowiednimi notatkami i są przechowywane w dokumentacji Banku.
3. Jeżeli przegląd, o którym mowa w ust. 2, wykazał konieczność dokonania aktualizacji zasad, to Bank wprowadza odpowiednie zmiany oraz zaktualizowane zasady przekazuje do zatwierdzenia Zarządowi Banku.